τά του αὐτῆς [illegible], τοῦ H. J. Fichte, τοῦ υἱοῦ τοῦ Fichte, ὅστις ἐπί μακρόν ὑπῆρξε καθηγητής τῆς φιλοσοφίας ἐν Τυβίγγῃ, καί ἡ συλλήβδην [illegible] φιλοσοφία τῆς ἱστορίας τοῦ Bunsen.

Περί δέ τό τέρμα τῆς ἑκατονταετηρίδος μεταβάλλεται ἐντελῶς ἡ σκηνή. Παρά Jacob Burckhardt, Beloch καί Ed. Meyer κυρίως ἤδη ἐπικρατοῦσαν [illegible] θετικήν διδασκαλίαν (Positivismus). Ὁ Beloch πραγματεύεται τά ἀρχαῖα μεθόδῳ ἰδιαζούσης οἰκονομίας. Ἀντιπαρέρχεται σχεδόν τάς παραδεδεγμένας [illegible] ἀφηγήσεις, ὡς [illegible] παραδόσεις [illegible] καί ἀποφαίνεται ὅτι ἐν Δελφοῖς ἐν γένει ἐφρόντιζον μόνον περί ὁδηγιῶν διά τόν πρακτικόν βίον· ἰδέα δέ περί διδασκαλίας θεολογικῶν τινων καί [illegible] τῆς συνειδήσεως τῆς εὐνοίας τῶν Θεῶν ἤχθησαν ἐξαγνισμοί ἀπό τινος ἁμαρτήματος. Ἡ χρῆσις οὕτως ἀθεωρήτου μεθόδου δυσκόλως ἐπιτρέπει νά γίνεται λόγος περί ἐπιστημονικῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης. σ. 703

Ἐν τῷ νῦν δέ παρόντι περί τῶν πραγμάτων τούτων [illegible] ἀρχίζει [illegible] χαρακτηριστικά τά διχάζεται. Πολλοί φιλόλογοι διάκεινται βεβαίως ἀκόμη σκεπτικῶς. Ἀλλ' ὁ Geffcken ἐν Rostock καί πρό πάντων ὁ Wilamowitz ἐν Βερολίνῳ ἔχουσι νῦν ὅλως διάφορον γνώμην. Ὁ Wilamowitz ἐσχάτως ἔλεγε τά ἑξῆς: «Πιστεύω σταθερῶς εἰς τήν πραγματικότητα τῶν παλαιῶν [illegible] μαντειῶν, τάς ὁποίας ῥήσεις τῶν ὁποίων διέσωσεν ὁ Παυσανίας ἢ ὁ Ἡρόδοτος. Μαντεύω καί τό Δελφικόν μαντεῖον ἤσκησεν ἐπιρροήν βαθυτέραν τῆς [illegible] καί [illegible]. Αἱ ῥήσεις τῶν ἱερέων [illegible] ἐρωτώμεναι ἤθελον νά [illegible] ἀποδειχθῇ [illegible]-

λογικῶς γινόμενον.

Ἡ γνώμη δ' αὕτη τοῦ Wilamowitz δὲν εἶναι ὡς ἐν παρόδῳ γενομένη παράδοξος παρατήρησις, ἀλλὰ θεωρία ~~γενική~~ πάλαι ἐξητασμένη καὶ μετὰ σταθερᾶς πεποιθήσεως ἐκφερομένη ὑπ' αὐτοῦ διαγυμνασμένη.

Ἐν τούτοις δὲν δύναται βεβαίως ἐπίσης νὰ θελήσῃ τις νὰ κρίνῃ ἐκ μόνων ἱστορικῶν-ψυχολογικῶν περὶ τῆς γνησιότητος τῶν ἀνεκδότων περὶ ἀναφορῶν τοῦ μαντείου, οἷαι π.χ. ἀνευρίσκομεν παρ' Ἡροδότῳ. Τὸ καθῆκον τοῦ φιλολόγου εἶναι νὰ ἐξετάσῃ ψυχολογικῶς τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν μαρτυριῶν, αἵτινες περιεσώθησαν περὶ τῆς παραδόξου μάντιδος, καὶ νὰ εἴπῃ, ὁποῖαι τινὲς ὑπῆρξαν αἱ καταστάσεις τῆς Πυθίας χρησμοδοτούσης, ἐὰν μὴ ἐν γένει τὸ ὅλον μαντεῖον ἦτο ἀγυρτεία τις ἀπατεώνων.

Ὁ μὲν ἀριθμὸς τῶν εἰδήσεων καὶ ἑαυτὰς ἐπαγγελλομένας, -τὸ ἐπερχόμενον ὅμως ὑπερμέτρως βραχύ. Οἱ συγγραφεῖς γράψαν, οἱ ἐξ ὧν ἀναγινώσκονται αὐτῆς γνώσεις, ἤδη τὰ ὕστερα. Οὐδεμία δ' ὑπάρχει παράδοσις γεγραμμένη παρὰ τῶν μηδὲν εἰδότων ἐκ τοῦ πράγματος γινωσκόντων. Οὐδεμία ὑπάρχει ἔκθεσις αὐτόπτου γράψαντος, ἵνα πληροφορήσῃ τοὺς μεταγενεστέρους περὶ τῆς μαντεύσεως τῆς ὀργώσης Πυθίας. Τῶν συγγραφέων εἷς, ὁ Πλούταρχος, ὡς ἐπίσης καὶ γνωστόν, ἐπί τινα χρόνον ἱερεὺς ἐν Δελφοῖς. Ἀλλὰ τὰ τρία αὐτοῦ συγγράμματα τὰ περὶ Δελφῶν ἀπογοητεύουσιν ἡμᾶς ἐντελῶς. Κατὰ τὰ κύρια εἶναι ταῦτα οὕτω κενά, ὥστε φιλόλογοί τινες ὑπέλαβον, ὅτι οὗτος δὲν ἀπήρχετο εἰς τὸ ἄδυτον, οὐδ' εἶδε ποτὲ τὴν Πυθίαν ἐν τῇ καταστάσει τῆς μαντεύσεως διατελοῦσαν.

Ὀρφικά

Ἡ θρησκευτική ἀποκρυφολογία τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων,

ὑπὸ τοῦ κ. Τr. K. Oesterreich

καθηγητοῦ τῆς Φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Τυβίγγης (*).

«Πολιτική» Ἀθ. 1933
(ἔτ. Β΄) (τεῦχ. 3) σ. 101

Α΄

Εἰσαγωγή

Πρὶν ἢ εἰσέλθω εἰς τὸ θέμα μου, θὰ ἐπεθύμουν νὰ εὐχαριστήσω θερμότατα τὴν Ἑταιρίαν τῶν Ψυχικῶν Ἐρευνῶν διὰ τὴν τιμήν, τῆς ὁποίας μὲ ἐθεώρησεν ἄξιον ὀνομάσασά με κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος ἐπίτιμον αὐτῆς ἑταῖρον. Ἡ τιμὴ αὕτη πληροῖ με ὅλως ἰδιαζούσης χαρᾶς· διότι προέρχεται ἐκ τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως, αἵτινες ἐγένοντό ποτε αἱ γενέτειραι τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Καὶ σήμερον ἔτι ἵσταται ὑψηλὰ εἰς τὸ στερέωμα τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους. Αἱ παραψυχολογικαὶ ἡμῶν ἔρευναι δὲν ἀφίστανται τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἰδεώδους, τοῦ ὁποίου ὑπῆρξαν θιασῶται οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι, ἀλλ' εἶναι συνέχεια τῆς ἐργασίας αὐτῶν εἰς μέρος τῆς καθόλου ἐπιστήμης, τὸ ὁποῖον οἱ ἐπιστήμονες τῶν νεωτέρων χρόνων μέχρι πρότι-

---

(*) Ὁμιλία γενομένη τῇ 9 Ἀπριλίου 1932 ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, κατὰ πρόσκλησιν τῆς Ἑταιρίας Ψυχικῶν Ἐρευνῶν. Ἡ ὁμιλία αὕτη μετεφράσθη ἀπὸ χειρογράφου ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Μ. Καλλιάφα, ἐφόρου τῶν σχολείων τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑταιρίας.

των ίταν δέν ήθελον νά άναγνωρίσουν αγιότητα συνειδητοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἡ ὕπαρξις τοῦ ὁποίου ὅμως δέν ἦτο ἀπομεμακρυσμένη τοῦ ἡγέτου τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, καίτοι δέν εἶχεν εἰσδύσει βαθύτερον εἰς αὐτό.

Τό θέμα τῆς ὁμιλίας μου συνδέεται στενώτερον πρός μέρος τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, τό ὁποῖον πλειστάκις παρορᾶται.

fo.102 Γινώσκομεν καί εὐλαβούμεθα τούς ἀρχαίους Ἕλληνας τούς δημιουργούς τῆς εὐρωπαϊκῆς τέχνης καί ἐπιστήμης. Παρά ταῦτα ὅμως λησμονοῦμεν ὅσον ἀφορᾷ τήν περί τήν ἱστορίαν τῆς θρησκείας σημασίαν αὐτῶν. Ἀλλ' ὁ διερχόμενος ~~τήν~~ ἱστορίαν τῆς φιλοσοφίας τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας δέν δύναται νά μή ἴδῃ, ὅτι αὕτη ἐπί τῆς ἀκμῆς αὐτῆς οἰκείᾳ δυνάμει προσήγγισεν εἰς τήν χριστιανικήν θρησκευτικότητα. Πόσάκις δέν παρέβαλον τόν βίον καί τόν θάνατον τοῦ Σωκράτους πρός τόν βίον καί τόν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ!

Τό μέγεθος τῆς ἀξίας τῆς θρησκευτικότητος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων [illegible] καί ἐν τῷ χαρακτῆρι τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν ψυχολογίας, ἥτις δέν ἔτυχε μέχρι τοῦδε τῆς δεούσης προσοχῆς. Αἰτία δέ τούτου ἴσως εἶναι, ὅτι παρ' Ὁμήρῳ μέν μόλις ὑπάρχει τι περί αὐτῆς, παρά δέ τοῖς κλασικοῖς συγγραφεῦσι τῆς [illegible] ἑκατονταετηρίδος παρορᾶται ἐντελῶς. Ἐντεῦθεν κατά τήν περίοδον τοῦ ριωτέρου ἀπλότητος καὶ [illegible] ἡ [illegible] ἡμῶν τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἣν ἀνευρίσκομεν παρὰ Schiller, Hölderlin καὶ Wilhelm v. Humboldt καὶ ἐν ᾗ τὰ πάντα εἶναι φωτεινὰ καὶ καθαρά.

Ἀλλ' ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ 19ου αἰῶνος ἐξέβαλε τὴν ἰδεώδη ταύτην εἰκόνα. Οἱ δὲ Erwin Rohde καὶ Fr. Nietzsche ἀπεκάλυψαν πρὸς τούτοις τὴν ἀπαισιοδοξίαν, ἥτις ὑπόκειται τοῦ ἀρχαίου βίου, καὶ τὴν μετὰ τῆς ἀπολλωνείου φωτεινότητος ἀνάμιξιν τοῦ [illegible] διονυσιακοῦ ἐνθουσιασμοῦ.

Ὑπελείπετο δ' ὅμως ἡ ἀποκάλυψις τῶν ψυχικῶν στοιχείων, τῶν βαθέως ὑποκειμένων τοῦ ἀρχαίου βίου, ἅτινα ἰσχυρῶς μὲν ἐκινοῦντο καὶ μετὰ τὴν παρακμὴν τῶν ὁμηρικῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, ἀνέβαινον δὲ ὁσημέραι ἰσχυρότερα πρὸς τὸ [illegible] τοῦ ἀρχαίου βίου.

Ἡ σημασία τῶν στοιχείων τούτων τοῦ ἀρχαίου βίου δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ ἐκτιμηθῇ δεόντως μέχρι σήμερον, ἐπειδὴ ὑπελαμβάνοντο, ἀντὶ παραδόξων [illegible] ἐσωτερικῶν καὶ ἀποξενωμένων ψυχοχημικῶν φαινομένων, ὡς μαγεία καὶ δεισιδαιμονία. Τὸ πρῶτον δὲ ἡ νῦν ταχέως ἀναπτυσσομένη παραψυχολογία παρέχει εἰς ἡμᾶς τὰ μέσα καὶ ἱστορικῶς νὰ θεωρῶμεν καλύτερον. Ἐντεῦθεν δὲ καταφαίνεται, ὅτι ὁ βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ὑπῆρξε πολὺ πλουσιώτερος ἢ ὅσον μέχρι τοῦδε ἐγινώσκομεν.

Τὸ δελφικὸν Μαντεῖον

Τὸ προχειρότατον τῆς ἀρχαίας [illegible] εἶναι τὸ τῶν μαντείων· καὶ δὴ ὡς ταῦτα ἀνεπτύχθησαν ἐν Δελφοῖς. Αἱ δὲ μεταβολαί, τὰς ὁποίας διῆλθεν ἡ περὶ τῶν μαντείων γνῶσις (ἐπιστήμη), σαφῶς ἀντανακλῶσι τὰς ἑκάστοτε μεταβολὰς τῆς περὶ τοῦ κόσμου ἐν γένει θεωρίας.

Κατὰ μὲν τοὺς παλαιοτέρους χρόνους τῆς [illegible] τῶν διαμαρτυρομένων ἐπίστευον οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ἐπήρειαν κακῶν δαιμονικῶν στοιχείων, ἡ δὲ ἐπιστήμη τοῦ διαφωτισμοῦ ὑπελάμβανε τὰ πάντα ἀπάτην τῶν ἱερέων. Κατὰ τοὺς ῥωμαντικοὺς χρόνους ἡ γνώμη μεταβάλλεται. Ὁ νεώτερος ἐξανθρωπισμὸς περιέβαλε τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν κόσμον δι' αἴγλης ὄχι μόνον αἰσθητικῆς καὶ ἱστορικῆς, ἀλλὰ καὶ μεταφυσικῆς. Πολλοὶ ἐπίστευον κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ὅτι ὁ ἑλληνισμὸς εἶχεν ἰδιαζούσας ψυχικὰς ἰδιότητας ὑψηλοτέρας ἢ ἄλλη τις ἱστορικὴ περίοδος. Οὐχί τις τῶν ἐλαχίστων ὁ Niebuhr, ἤγειρε τὸ ζήτημα τοῦτο, διάσημοι δὲ φιλόλογοι, οἷον ὁ Wachsmut, ὁ Lassaulx καὶ ὁ Herman ὡσαύτως ἀπέρριπτον τὴν ὑπὸ τοῦ διαφωτισμοῦ διδομένην ἑρμηνείαν τῶν Δελφῶν.

Τὴν ἀντίληψιν ταύτην — θὰ ἠδυνάμην νὰ εἴπω — περὶ τῆς γνησιότητος τῶν Δελφῶν περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος συνεπλήρωσεν ἡ θεωρητικὴ θεοκρατία διὰ τοῦ σημαντικω-